Scientific journal of the Fergana State University

Volume 2 *Scientific journal of the Fergana State University № 3/2019* | Article 70

8-28-2019

Synonymic relations of abstract words

M. Hakimova
Ferghana State University, Ferghana, Murabbiylar 19, fdujournal@fdu.uz

Follow this and additional works at: https://uzjournals.edu.uz/fdu

Part of the Linguistics Commons

Recommended Citation
Hakimova, M. (2019) "Synonymic relations of abstract words," *Scientific journal of the Fergana State University*: Vol. 2 , Article 70.
DOI: 80
Available at: https://uzjournals.edu.uz/fdu/vol2/iss3/70

This Article is brought to you for free and open access by 2030 Uzbekistan Research Online. It has been accepted for inclusion in Scientific journal of the Fergana State University by an authorized editor of 2030 Uzbekistan Research Online. For more information, please contact sh.erkinov@edu.uz.

ТИЛШУНОСЛИК

УДК: 80

АБСТРАКТ СЎЗЛАРНИНГ СИНОНИМИЯ МУНОСАБАТЛАРИ
СИНОНИМИЧЕСКИЕ ОТНОШЕНИЯ АБСТРАКТНЫХ СЛОВ
SYNONYMIC RELAYIONS OF ABSTRACT WORDS

М.Ҳакимова

Аннотация

Мазкур мақолада абстракт сўзларнинг синонимик муносабатлари ўрганилди. Денотатив ва коннотатив маънодаги фарқлиликка асосланган синонимик муносабатлар атрофлича таҳлил қилинди. Абстракт сўзлар синонимияси ва градуонимиясини чегаралаш хусусида муносабат билдирилди. Абстракт сўзларнинг нутқий синонимиясига ҳам эътибор қаратилдики, оғзаки нутқда мураккаб абстракт моҳиятларни халққа тушунарли конкрет номлар билан, фраземалар билан содда ва образли ифодалаш тенденциясининг мавжудлиги таъкидланди.

Аннотация

В данной статье мы изучали синонимические отношения абстрактных слов. Проанализированы синонимические отношения, основанные на денотативных и коннотативных различиях. Затронута дифференциация синонимических и градуонимических отношений абстрактных слов. Проанализирована также контекстуальная синонимия абстрактных слов. Подчеркивается существование тенденции выражения сложных абстрактных сущностей в устной речи с конкретным именем.

Annotation

This article analyzes the synonymic approach of abstract words. The synonymic relationships between denotative and connotative differences were analyzed in detail. The synonymy and gradation of abstract words have been explained. Oral synonymy of abstract words has also been emphasized so that there is a tendency of expression of complicated abstract essences in speech with a clear, exact names for people, simplicity and figurative expressions.

Таянч сўз ва иборалар: абстракция, абстракт сўзлар, синонимия, лексик-фразеологик синонимия, нутқий синонимия, градуонимия, денотатив маъно, коннотатив маъно.

Ключевые слова и выражения: абстракция, абстрактные слова, синонимия, лексико-фразеологическая синонимия, контекстуальная синонимия, градуонимия, денотативное значение, коннотативное значение.

Keywords and expressions: abstraction, abstract words, synonymy, lexical and phraseological synonymy, contextual synonymy, graduonymy, denotative meaning, connotative meaning.

Синонимия муносабати хусусида жаҳон ва ўзбек тилшунослигида кўплаб тадқиқотлар бажарилган ва олиб борилаётган бўлса-да, ушбу ҳодисанинг моҳиятини аниқ ва тўлиқ акс эттирадиган, ҳамма эътироф этган таъриф мавжуд эмас. Кўпинча, синонимияни изоҳлашда маънодаги тўлиқ ёки қисман айнанлик, бири ўрнида иккинчисини қўллана олиш имкониятининг мавжудлиги кабилар ҳисобга олинади.

Бизнингча, синонимия муносабати муайян денотатнинг турли нуқтаи назардан номловчи лексик бирликларнинг ўзаро муносабатидир. Масалан, бир денотатни, воқеликдаги айнан бир нарсани, яъни инсон бошининг олд қисмини *юз, бет, афт, башара, чеҳра, жамол, дийдор, ораз, рухсор* лексемалари номлайди. Ушбу синоним лексемалар мазкур денотатни субъектив муносабат нуқтаи назаридан, услуб нуқтаи назаридан турлича атайди.

Абстракт сўзларда синонимия муносабати кўп учрайди. Абстракт сўзларнинг лексик-семантик таҳлили шуни кўрсатадики, мазкур сўзларда синонимия муносабати ўзига хосдир. Абстракт сўзларда асосан маъно ҳажми ва маъно даражалари билан, услубий жиҳатдан, қўлланиш вақти ҳамда доираси билан фарқланувчи синонимик қаторлар учрайди. Қуйида мазкур ҳолатларга алоҳида тўхталиб ўтамиз.

Идеографик синонимлар бир-бири билан, лексик маънолари ифодаси ҳажмига кўра, ўзаро фарқланади. М.Миртожиев ўзбек тилига араб тилидан ўзлашган *ишқ* ва *муҳаббат* сўзларини таҳлил қилар экан, шундай фикр билдиради: “бу сўзлар 'шахсга дилдан берилган иштиёқ' лексик маъноси бўйича маънодошдир. Лекин бу икки сўз лексик маънолари ифодаси ҳажмига кўра фарқ қилади. *Ишқ* сўзининг лексик маъносида ифодаланган кечинма ёр ва Оллоҳ учун, *муҳаббат* сўзининг лексик маъносида ифодаланган кечинма ёр, Оллоҳ, ота-она, фарзанд ва яқинларига нисбатан ҳамдир [1, 209]. Абстракт сўзларда

М.Ҳакимова – Алишер Навоий номидаги Тошкент давлат ўзбек тили ва адабиёти университети доценти, филология фанлари номзоди.

идеографик синонимия ҳодисаси кўп учрайди. Бунга яна *соғинч* ва *ҳижрон* сўзларини мисол қилиб кўрсатиш мумкин. *Соғинч* лексемасининг маъно ҳажми *ҳижрон* лексемасидан катта бўлиб, *ҳижрон* одатда ёр, маҳбубага нисбатан ишлатилса, *соғинч* эса барча жонли ва жонсиз нарсаларга нисбатан ҳам қўлланилади.

Лекин бадиий матнларда *ҳижрон* сўзи ватанга нисбатан ҳам қўлланилишини кузатиш мумкин:

Биламан, не азоб юки ***ҳижроннинг****,*
Не дарддур, ой-йиллар бўлмоқ интизор.
Биламан, ***соғинчи*** *Ўзбекистоннинг*
Кўзингиз тубида ҳамиша бедор. (Эркин Воҳидов)

Шу ўринда айтиб ўтиш жоизки, маъно синонимлари бир-бири билан бир маънонинг турли даражалари бўйича ҳам фарқланиши маълум. Масалан, Абдуғаффор Раҳмоновнинг “Ўзбек тилида луғавий синонимия ва градуонимиянинг ўзаро муносабати” номли диссертациясида предмет ифодаловчи синонимик қаторларнинг 69 тасида, белги билдирувчи синонимик қаторларнинг 81 тасида градуонимия муносабати мавжуд эканлиги таъкидланади [2]. Синонимик қаторлардаги градуонимия ҳодисаси хусусида фикр юритганда, асосан коннотатив маънонинг даражаланишини инобатга олиш лозим. “...даражаланишнинг, айниқса коннотация доирасидаги нозик кўринишлари синонимиянинг (айнанликнинг) фаолият кўрсатиши учун унинг умуман тилда сақланиб қолиши учун замин тайёрлайди” [4, 84-85]. Лекин синонимик қаторлардаги денотатив маъно доирасидаги даражаланишлар хусусида гапирганда, бироз эҳтиёткор бўлиш лозим. Масалан, А.Раҳмонов *шамол, шабада, ел, сабо* сўзларини градуонимик муносабат мавжуд бўлган синонимик қатор сифатида тадқиқ қилади [2,10-11]. Бизнингча, *шамол, ел* сўзлари *шабада ва сабо* сўзларига синоним бўла олмайди. Зеро, *шамол* ва *шабада* сўзлари алоҳида воқеликларни номлаб келмоқда ва уларнинг муносабати айнанликка эмас, фарқлиликка асосланган.

Миқдор ўзгаришларининг сифат ўзгаришларига ўтиши ҳаммамизга маълум. Худди шундай синонимик қаторлардаги маъно даражаларининг фарқининг ортиб бориши мазкур бирликларнинг синонимия муносабатини бартараф қилади. Масалан, “Ўзбек тили синонимларининг изоҳли луғати”да *жаҳл, аччиқ, ғазаб, қаҳр, зарда* синонимик қатори берилган. Жумладан,луғатда шундай келтирилади: Ножўя хатти-ҳаракатга ёки воқеа-ҳодисага қарши кучли даражада қўзғалган ҳис-туйғу ва шундай ҳис-туйғунинг ифодаси. *Ғазаб, қаҳр* сўзларида белги даражаси кучли. *Зарда* ножўя, ёқмайдиган иш, иш, хатти-ҳаракатга жавоб тарзида ифода этилган жаҳлни билдиради [5, 97]. Бизнингча, *жаҳл, аччиқ, ғазаб, қаҳр, зарда* лексемаларини синоним дейиш бироз мунозарали. Чунки, бу бешта лексема бир хил воқеликни номлай олмайди. Диққат қилинса, *қаҳр* ва *зарда, қаҳр* ва *аччиқ, ғазаб* ва *зарда, ғазаб* ва *аччиқ* лексемаларининг қиёсий таҳлили уларни синоним деб белгилашга имкон бермайди. Зеро, улар алоҳида-алоҳида денотатларни номламоқда. *Қаҳр* ва *зарда* лексемларини қиёслар эканмиз, *қаҳр* ножўя хатти-ҳаракатга ёки воқеа-ҳодисага қарши кучли даражада қўзғалган ҳиссиёт ва руҳий ҳолатни ифодалайди. Мазкур руҳий ҳолатда инсон муайян вақт давомида бўлиши мумкин (Бу воқеани эшитиб, Элчининг қаҳри келди). *Қаҳр* лексемаси яна инсонга хос барқарор хусусиятни ҳам билдириши мумкин. Масалан, *Асадбек қаҳрли инсон* каби боғланишларда инсоннинг хусусиятини акс эттирмоқа. Бу маъно *қаҳрли одам, қаҳри қаттиқ одам* каби боғланишларда реаллашади. *Зарда, аччиқ* лексемалари эса кучли даражада қўзғалган ҳиссиёт ва руҳий ҳолатни ифодаламайди. Улар ножўя хатти-ҳаракатга ёки воқеа-ҳодисага қарши қўзғалган кучли бўлмаган беқарор, вақтинчалик эмоционал ҳолатни ифодалайди. Бу эмоционал ҳолат муайян вазиятдан ташқарида мавжуд бўлмаслиги мумкин.

Аччиқ, ғазаб, қаҳр сўзларидан ясалган *аччиқланмоқ, ғазабланмоқ* ва *қаҳрланмоқ* феъл лексемаларнинг денотатив планда ҳам фарқли эканлигини А.Собиров қуйидаги чизма орқали кўрсатиб беради.

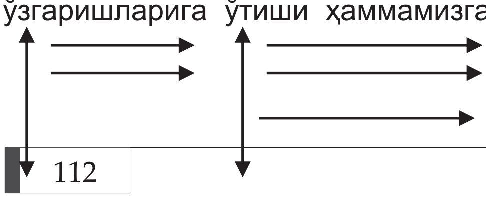

лексема - 1 (аччиқланмоқ)
лексема -2 (ғазабланмоқ)
лексема - 3 (қаҳрланмоқ) [6, 193].

→
денотат сигнификат

Азимжон Ҳожиев томонидан 1974 йилда яратилган “Ўзбек тили синонимларининг изоҳли луғати” ўзбек тилшунослиги учун бебаҳо манба ҳисобланиб, бугунги кунда ўз такомилини кутмоқда. Масалан, луғатда синоним сифатида берилган *виждон ва номус* сўзлари синоним эмасдек туюлади.

ВИЖДОН - кишининг ўз хатти-ҳаракати, қилмиши, юриш-туриши учун одамлар, жамоатчилик олдидаги масъулият ҳисси, инсонийликнинг асосий белгиларидан бири [5, 545-546].

НОМУС - 1. Кишининг ўз обрўсини улуғлаш ва ардоқлаш ҳис-туйғуси.

2. Хижолат тортиш ҳис-туйғуси; уят-андиша, шарм, ҳаё, ор.

3. Қиз поклиги, бокиралик, иффат, қизлик [6, 56].

Юқоридаги изоҳлардан кўриниб турибдики, *виждон* лексемасида ўзини-ўзи назорат қилиш маъно қирраси мавжуд бўлса, *номус* лексемасида эса ўз обрўсини улуғлаш маъноси устуворлик қилади.

Луғатнинг 108-саҳифасида келтирилган *истак, хоҳиш, орзу, ҳавас, иштиёқ, ҳафсала, майл, раъй, кўнгил, армон, рағбат, тилак* синонимик қаторини ҳам кўриб чиқиш керак. Мазкур гуруҳдаги барча сўзлар, А.Ҳожиев таъкидлаганидек, “бирор нарса қилишга, бирор нарсага эришишга бўлган ички интилиш, ички ҳиссиёт” маъно майдони атрофида бирлаша олади [5, 108]. Лекин мазкур маъно ушбу сўзлар барчасининг маъно-мундарижаси эмас. Бу ўринда *истак, хоҳиш, тилак* сўзларининг синонимлиги хусусида гапириш мумкин.

Абстракт сўзларда эмоционал-экспрессив синонимликка асосланган синонимик қаторлар деярли учрамайди. Коннотатив маънодаги фарқлиликка асосланган синонимик қаторлар конкрет сўзларга хосдир. Масалан, *кулимсирамоқ, жилмаймоқ, илжаймоқ, тиржаймоқ, ишшаймоқ, иршаймоқ* синонимик қаторидаги ҳамма лексемаларнинг денотати бир хил, умумийдир: овоз чиқармай хурсандчиликни ифода қилиш учун бажариладиган кўз, лаб ҳаракати. *Жилмаймоқ* ижобий коннотатив маънога, *илжаймоқ, иршаймоқ, тиржаймоқ, ишшаймоқ* эса салбий коннотатив маънога эга. Салбий коннотатив маънога эга синоним лексемалар ҳам ўзаро салбийликнинг даражасига кўра фарқланади. Масалан, *илжаймоқ* синонимида салбийлик даражаси кучсизроқ бўлса, *тиржаймоқ* лексемасидаги салбийлик эса кучлироқдир. Ижобийлик ёки салбийликнинг ошиб ва, аксинча, камайиб бориши асосида синонимик қатордаги лексемалар даражаланиши мумкин:

ораз - жамол - чеҳра - дийдор - юз - бет - афт - башара–турқ [6, 59]
+4 +3 +2 +1 0 -1 -2 -3 -4

Абстракт сўзларда эса бундай ҳолат кузатилмайди. Ўзбек халқида абстракт тушунчаларга нисбатан субъектив (ижобий ёки салбий) муносабатнинг ўзи ноодатий ҳолдир. Инсоннинг ҳиссий билиши мумкин бўлган объектларга нисбатан субъектив муносабат билдириши эса одатий ҳолат. Масалан, Наргизанинг кулимсираш ҳаракатини кўрамиз, у жуда чиройли табассум қилаётган бўлиши мумкин. Лекин унинг ножоиз вақтдаги кулгиси бизга ёқмаганлиги учун биз бу ҳолатга нисбатан *тиржаймоқ, иржаймоқ, иршаймоқ* сўзларини қўллаймиз. Яна бўйнинг меъёрдан баландлигини кўрамиз ва уни *новча* нейтрал сўзи билан ёки *найнов, дароз* салбий коннотатив маъноли сўзлар билан номлаймиз. Демак, конкрет сўзларда синонимик қаторлар ҳам салбий, ҳам ижобий коннотатив маънога асосланиши мумкин. Ёки улардан фақат биттаси мавжуд бўлиши ҳам мумкин.

Ўзбек тили синонимларининг изоҳли луғати таҳлили шуни кўрсатдики, абстракт сўзларда эмоционалликка асосланган синонимик қаторлар деярли учрамайди. Зеро, абстракт тушунчаларни номлашда уларга салбий ёки ижобий муносабат билдириш ўзбек тилига хос эмас. Масалан, *бахт, иқбол, толе, саодат* синонимик қаторини таҳлил қилсак, ушбу сўзлар ифодалаётган сигнификатив маъно “Ҳаётдан қониқиш ҳолати”. Ҳаётдан қониқиш ҳиссига салбий муносабатда бўлишнинг ўзи мантиқсизликдир. *Бахтсизлик, бадбахтлик, толесизлик* сўзлари ифодалаётган маънога

эса ижобий муносабатда бўлиш мумкин эмас. Демак, абстракт тушунчаларнинг ўзига хос яна бир жиҳати бор эканки, айни бир абстракт тушунчага нисбатан ҳам салбий, ҳам ижобий субъектив муносабатда бўлиш мумкин эмас.

Лекин эмоционаллик жиҳатидан нейтрал сўз билан бирга салбий маъноли сўзлардан ташкил топган синонимик қаторлар жуда кам бўлса-да учрайди. Масалан, *тақдир, қисмат, ёзмиш, пешана, насиба, кўргулик* синонимик қаторида *тақдир* эмоционаллик жиҳатдан нейтрал ҳисобланса, *кўргулик* сўзида салбий муносабат мавжуд.

Абстракт сифатларнинг синонимик муносабатида ҳам абстракт отлар каби ижобий ва салбий коннотация битта синонимик қаторда учрамайди. Масалан, конкрет сифатлардан *новча, семиз, озғин* синонимик қаторларида коннотациянинг ижобийдан салбийга ёки салбийдан ижобийга даражаланиш кузатилса, абстракт сифатларда салбийлик ёки ижобийликнинг даражаланиши кузатилади.

Масалан, *айёр, муғомбир, ҳийлагар, қув, устомон, маккор, доғули, мўлтони, қилвири, шайтон, тулки, туллак, қирриқ, хирпа, мастон* синонимик қатори ушбу фикримизга исбот бўла олади.

Айрим синонимик қаторларда аташ ва коннотатив семанинг бир-бирига уйғун ҳолда даражаланиши кузатилади. ... синонимик қаторларда аташ семаси билан бирга ифода семасининг ҳам даражаланиб боришини кўриш мумкин. Масалан, зукколик белгисининг (денотатив) тадрижий камайиб боришига салбий муносабатнинг (коннотатив) ошиб бориши даражалари тўғри келади:

Зукколикнинг камайиб бориши (денотативлик)

0	-1	-2	-3	-4	-5
содда –	овсар –	гўл –	лақма –	пандавақи –	меров
0	+1	+2	+3	+4	+5

Салбий муносабатнинг ошиб бориши (коннотативлик) [4, 27]

Абстракт сифатлардан иборат синонимик қаторларда маъноларнинг дифференцияси мазкур тушунча ҳажми билан фарқланади. Масалан, *номдор, донгдор, машҳур* синонимик қаторга эътибор қаратсак, мазкур сўзлар таниқлилик даражаси билан бирга қўлланилиш доираси билан ҳам фарқланмоқда. *Номдор* ва *донгдор* сўзлари инсонларга нисбатан ишлатилса, *машҳур* эса жонли ва жонсиз нарсаларга нисбатан ҳам қўлланилади.

Абстракт сўзлардан иборат синонимик қаторларнинг айримлари ижобий ёки салбий муносабатни эмас, балки ижобий ёки салбий ҳолатларни номлайди. Масалан, *адолат, одиллик; вафо, садоқат, содиқлик; одамийлик, инсонийлик* синонимлари ижобий ҳолатни ифодаласа, *адолатсизлик, ҳақсизлик, бедодлик; аёвсизлик, раҳмсизлик, шафқатсизлик; азоб, азият, жафо, озор, заҳмат, алам, изтироб, уқубат, ситам; айб, гуноҳ, жиноят, ёзиқ; душманлик, адоват; каср, касофат, жат* синонимлари эса салбий ҳолатни ифодалайди. Лекин бу синонимлар эмоционал-экспрессив синонимлар бўла олмайди.

Синонимик қаторлар қўлланилиш даври нуқтаи назаридан фарқланувчи лексемалардан ҳам шаклланиши мумкин. Лекин бу каби синонимик қаторлар барқарор бўлмасдан, муайян вақтдан кейин йўқолиб кетади. 1974 йилда тузилган синонимик луғатдаги *тушкунлик, таназзул* синонимик қаторига эътибор қаратамиз. “Тараққиёт даражасида орқага қайтиш, пасайиш. Таназзул китобий. Тушкунлик сўзи якка шахснинг руҳий, ахлоқий ёки бошқа жиҳатдан пасайиши, сусайишини билдириш учун ҳам қўлланилади” [5, 198]. Тилнинг ижтимоий моҳияти тил тараққиёти учун жуда ҳам сезиларсиз бўлган бир неча ўн йилликлар ичида мазкур *тушкунлик* сўзининг *таназзул* сўзи билан синонимиясини бартараф қилган. Бугунги кунга келиб, *тушкунлик* сўзи руҳий ҳолатга нисбатан ишлатилса, тараққиётдаги орқага кетиш ҳолатига нисбатан эса *депрессия* сўзи қўлланилмоқда. *Тушкунлик* сўзининг мазкур маънода узоқ яшамаслигига сабаб эса, ушбу маънонинг рус тилидан тўғридан-тўғри зўраки калька қилинганлигидадир.

Ўзбек тилидаги абстракт сўзларнинг аксарияти ўзлашган сўзлар бўлиб, синонимик муносабат ушбу омил асосида ҳам шаклланган. Масалан, *мақсад, ният, муддао, мурод* синонимик қаторидаги барча сўзлар араб тилидан ўзлашган сўзлардир. *Севги, муҳаббат, ишқ* синонимик қаторда *севги* ўз қатламга мансуб бўлиб, *муҳаббат* ва *ишқ* араб тилидан ўзлашган сўзлардир.

Бахт, иқбол, толе, саодат синонимик қаторида *саодат, иқбол* ва *толе* сўзлари араб, *бахт* сўзи эса форс-тожик тилидан ўзлашган. *Ақл, бош эс, мия, калла* синонимик қаторида *бош, эс, мия* туркий сўзлар бўлиб, *ақл* араб тилидан, *калла* форс-тожик тилидан ўзлашган сўзлардир.

Қўлланилиш доирасининг ўзига хослиги билан фарқланувчи абстракт сўзлардан иборат синонимик қаторлар конкрет сўзларга нисбатан камроқдир. Абстракт сўзларнинг муайян шеваларда ўзгача вариантлари кўп учрамайди. *Содда, оддий* абстракт сифатларга *жўн* диалектал сўзи синоним бўла олади.

Услуб жиҳатидан фарқланувчи абстракт сўзлардан иборат синонимик қаторларга конкрет сўзлар каби муайян нутқ услубларига хосланган бўлади. Масалан, *эзгулик, эгилик, яхшилик* синонимик қаторида *эзгулик* бадиий услубга, *эгилик* эса сўзлашув услубига хос.

Оғзаки нутқда абстракт тушунчаларни конкрет сўзлар билан ифодалаш ҳолатлари кузатиладики, бу, нутқий синонимия ҳолатини юзага келтиради. Оғзаки нутқда абстракт тушунчаларни конкрет номлар билан, фраземалар билан ифодалаш ҳолатлари мавжуд. Бу жараён абстракт тушунчаларнинг мураккаб эканлигидан, оғзаки нутқда эса мураккабликдан бироз қочиш, уни соддалаштириш ёки фраземалар орқали образли ифодалашга уриниш деб, баҳоласа бўлади. Масалан, айёрликка нисбатан *тулки* сўзи ишлатилса, ҳиссизликка нисбатан *кесак* сўзи ишлатилади. Мазкур абстракт маъно қуйидаги каби контекстларда реаллашади: *ишқи йўқ эшак, дарди йўқ кесак; кесакдан ўт чиқибди*.

Абстракт маъноларни ифодаловчи бирликлар ўртасида лексик-фразеологик синонимия кўп учрайди. Такрор бўлса-да, таъкидлаш жоизки, тил ёки тил эгалари шу йўсинда абстракциянинг соддалашувига, унинг образлар орқали идрок қилинишига ҳаракат қилади. ***Қайсарлик*** *- икки оёғини бир этикка тиқмоқ,* ***ҳайронлик*** *- оғзини очмоқ,* ***қайғу*** *- икки дунёси қоронғи бўлмоқ,* ***такаббурлик*** *- кўзини ёғ босмоқ, кўзини шира босмоқ,* ***эътиборсизлик*** *- кўз юммоқ,* ***ажабланиш*** *- ёқасини ушламоқ,* ***ардоқлаш*** *- еру кўкка ишонмаслик, ўтқазгани жой топмаслик,* ***ҳамжиҳатлилик*** *- бир ёқадан бош чиқармоқ, бир тану бир жон бўлмоқ,* ***айёр*** *–* *пихи қайрилган* каби фраземалар орқали берилиши юқоридаги фикримизнинг далилидир.

Хуллас, абстракт сўзларда синонимия муносабати ўзига хос бўлиб, синонимиядаги фарқ маънонинг ҳажмида, маъно даражаларида, услуб, қўлланиш вақти ва доираси билан фарқланувчи синонимик қаторлар учрайди. Ҳам ижобий ва ҳам салбий коннотатив маънонинг даражаланиши мавжуд синонимик қаторларда учрамайди.Ёзма ва оғзаки нутққа хос абстракт сўзлар синонимияси кузатилади. Оғзаки нутқда мураккаб абстракт моҳиятларни халққа тушунарли, конкрет номлар билан, фраземалар билан содда ва образли ифодалаш тенденцияси мавжуд.

Адабиётлар:

1. Миртожиев М. Ўзбек тили семасиологияси. –Т.: Мумтоз сўз, 2010.
2. Раҳмонов А. Ўзбек тилида луғавий синонимия ва градуонимиянинг ўзаро муносабати. Филол. фанлари ном. …дис.автореф -Т., 2017.
3. Ўзбек тилининг изоҳли луғати. 1-том. –Т.: "Ўзбекистон миллий энциклопедияси" Давлат илмий нашриёти, 2006.
4. Бозоров О. Ўзбек тилида даражаланиш. –Т.: Фан, 1995.
5. Ҳожиев А. Ўзбек тили синонимларининг изоҳли луғати. –Т.: Ўқитувчи, 1974
6. Ўзбек тилининг изоҳли луғати. 3-том. –Т.: "Ўзбекистон миллий энциклопедияси" Давлат илмий нашриёти, 2006.

(Тақризчи: Ш.Искандарова – филология фанлари доктори, профессор).